

Õiguskantsler

Meie 03.07.2024 nr 7-5/240764/2403923

Ajutine õppes osalemise keeld

Austatud direktor
Austatud vallavanem

Õiguskantsler sai [kooli] õpilaselt [] avalduse, milles ta palus hinnata, kas tema õppetööst eemaldamine oli põhjendatud.

Leian, et kool ei järginud mõjutusmeedet rakendades seadust, sest ei selgitanud enne selle määramist välja olulisi asjaolusid. Õppetööst eemaldamise otsus on tehtud oluliste vigadega.

Palun [koolil] edaspidi mõjutusmeetmete rakendamisel täita seadusega kehtestatud nõudeid, teha iga juhtumi korral selgeks kõik olulised asjaolud ja kaaluda tugi- ja mõjutusmeetmete põhjendatust, asjakohasust ja proportsionaalsust.

[] vald jättis õpilase vaide lahendamata, eirates nõnda seadusega sätestatud kohustust. Palun [] vallal täita oma seadusjärgset ülesannet ja lahendada kooli pidajale esitatud vaided haldusmenetluse seaduse kohaselt (vt [PGS](#) § 1 lg 3; [HMS](#) § 73 lg 1; § 83 jj; [kooli] põhimäärus § 21 lg 3).

Juhtumi asjaolud

1. [].2024 oli [koolis] konflikt kolme õpilase ([]) ja õpetaja ([]) vahel. Konfliktis osalenud õpetaja teatas juhtunust kolleegidele Stuumiumi keskkonnas, esitades sellest kirjelduse. Ühtlasi tegi ta [].2024 kooli töötajatele ja õppenõukogule ettepaneku konfliktis osalenud õpilased ajutiselt õppetööst eemaldada.

2. []

3. []

4. []

5. [].2024 kutsus [kooli] direktor kokku [] kooli õppenõukogu, mille päevakorras oli õppenõukogu protokoll nr [] kohaselt konfliktis osalenud õpetaja ettepanek rakendada kõigi kolme konfliktis osalenud õpilase suhtes mõjutusmeedet põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ([PGS](#)) § 58 lõike 8 alusel. See säte näeb ette ajutise õppes osalemise keeldu koos kohustusega

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

saavutada selle perioodi lõpul nõutavad õpitulemused. Õpetaja tegi ettepaneku eemaldada õpilased õppetööst [].2024. Põhjuseks toodi, et õpilased rikuvad järjepidevalt kooli kodukorda, kuna ei täida koolikohustust, ning seavad ohtu koolipersonali vaimse ja füüsilise turvalisuse. Õppenõukogu liikmetel paluti ettepanekut hääletada [].2024 kella 12-ks. Õppenõukogus esitatud ettepaneku poolt hääletas 71 õppenõukogu liiget, otsuse vastu 4 liiget ja erapooletuid oli 2.

6. [].2024 andis [kooli] direktor käskkirja nr [] „Õpilase ajutine õppes osalemise keeld“. Käskkirjaga rakendati [] suhtes ajutist õppes osalemise keeldu [].2024. Käskkirja õiguslike alustena on välja toodud PGS § 58 lõige 8, [kooli] kodukorra punkt 2.12 ja õppenõukogu [].2024 otsus. Kooli kodukorra punkt 2.2 näeb ette, et [] õpilane tähtsustab käitumisel üldinimlikke väärtusi (ausus, hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu).

7. [].2024 saatis [kooli] direktor õppenõukogule teate, et pärast olukorra põhjalikumat uurimist ja videosalvestiste vaatamist on ilmnenu, et algne otsus õpilaste õppetööst kõrvalejätmiseks oli tehtud ebatäpse info põhjal. Juhtumit arutati kooli laiendatud juhtkonnas ning otsustati, et [] õppetööst eemaldamise aega vähendatakse lapsevanema taotlusel ning et õpilane naaseb kooli []. Ülejäänud kahe õpilase kohta tehtud otsust ei muudetud.

8. [].2024 pöördus [] õiguskantsleri poole. []

9. []

10. [].2024 edastas Haridus- ja Teadusministeerium [] Vallavalitsusele [] kaebuse seisukoha võtmiseks ja vaideotsuse tegemiseks.

11. [Kool] saatis []. Haridus- ja Teadusministeeriumile selgituse, milles on kirjeldatud [].2024 toimunud sündmusi. []

12. Kokkuvõttes tunnistab kool, et on mõjutusmeetme rakendamisel käitunud valesti ja kool oleks pidanud andma lastele ja nende vanematele võimaluse selgitada juhtunut kõikidele hääletusel osalenud õpetajatele, selleks et juhtunu kirjeldus ei jääks vaid ühepoolseks.

13. [] vald ei teinud vaideotsust, vaid saatis [].2024 [kooli] õppenõukogule ja [kooli] direktorile märgukirja (kiri nr []).

Õppenõukogu otsuse õiguspärasus

14. [PGS](#) § 58 lõike 4 kohaselt peab ajutise õppes osalemise keelu rakendamise kohta tegema otsuse õppenõukogu. Seega on [kooli] direktori käskkiri ([].2024 käskkiri nr []), millega rakendatakse õpilase suhtes ajutist õppes osalemise keeldu, tühine ([HMS](#) § 63 lg 2 p 3).

15. Õigus haridusele on põhiõigus (Eesti Vabariigi põhiseaduse ([PS](#)) § 37). Õppenõukogu otsus (protokoll nr []) rakendada õpilaste suhtes ajutiselt õppes osalemise keeldu koos kohustusega saavutada selle perioodi lõpul nõutavad õpitulemused, on haldusakt, mis piirab õpilase õigust õppida koos teistega koolimajas ja saada koolist õpetust. Õpilasele, kellele kohaldatakse ajutist õppes osalemise keeldu, koostatakse koostöös õpilase või vanemaga individuaalne õppekava, et tagada nõutavate õpitulemuste saavutamine. Piiratud teovõimega õpilase vanemal tuleb samal ajal tagada keelu ajaks järelevalve õpilase üle ning õppe korraldamine individuaalse õppekava kohaselt ([PGS](#) § 58 lg 8). Sellist otsust tehes tuleb juhinduda ka haldusmenetluse seadusest ([HMS](#)) ([PGS](#) § 1 lg 3).

16. Mõjutusmeetme rakendamine peab olema põhjendatud, asjakohane ja proportsionaalne (PGS § 58 lg 1). Enne ajutiselt õppes osalemise keelu kohta otsuse tegemist peab kool selgitama välja olulise tähendusega asjaolud (HMS § 6). Kui kool kaalub õpilase suhtes mõjutusmeetmena ajutiselt õppes osalemise keeldu koos kohustusega saavutada selle perioodi lõpul nõutavad õpitulemused, tuleb ära kuulata õpilase selgitused ja põhjendada õpilasele mõjutusmeetme valikut (PGS § 58 lg 2 esimene lause; HMS § 40 lg 1). Lisaks võimaldatakse ka alaealise vanemal enne mõjutusmeetme rakendamist esitada oma arvamus õpilase käitumise ja mõjutusmeetme rakendamise kohta (PGS § 58 lg 2 teine lause; HMS § 40 lg 1).

17. Alaealise suhtes mõjutusmeetme rakendamisel peab kool arvestama lastekaitseaduses sätestatud ([LasteKS](#) § 3). LasteKS § 21 lõike 1 järgi tuleb enne last mõjutavate otsuste vastuvõtmist selgitada välja lapse huvid ning lähtuda otsuse tegemisel nendest kui esmatähtsast kaalutlusest.

18. Lapse huvide väljaselgitamiseks tuleb seaduse kohaselt:

- 1) selgitada välja kõik asjassepuutuvad lapse olukorra ja isikuga seonduvad asjaolud ning muu informatsioon, mis on vajalik, et hinnata otsuse mõju lapse õigustele ja heaolule;
- 2) selgitada lapsele kavandatava otsuse sisu ja põhjuseid, kuulata laps ära tema vanust ja arengutaset arvestades sobival viisil ning võtta lähtuvalt lapse vanusest ja arengutasemest tema arvamus arvesse ühe asjaoluna huvide väljaselgitamisel;
- 3) kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht lapse huvide kohta seoses kavandatava otsusega (LasteKS § 21 lg 2).

19. Kui lapse huvid erinevad lapse arvamusel või tehakse muul põhjusel otsus, mis ei ühti lapse arvamusel, tuleb lapsele selgitada, miks tema arvamus ei arvestata (LasteKS § 21 lg 3).

20. Otsus ajutise õppes osalemise keelu kohaldamise kohta tuleb vormistada kirjalikult ja toimetada õpilasele või tema vanema kätte posti teel. Otsuse võib üle anda ka allkirja vastu (PGS § 58 lg 8 teine lause). See tähendab, et otsuses peab esitama ka põhjendused ning selgitus otsuse vaidlustamise võimaluste, koha, tähtaja ja korra kohta (HMS § 56 lg 1 ja § 57 lg 1).

Hinnang

21. Õiguskantslerile esitatud materjalidest ei nähtu, et kool oleks enne otsuse tegemist õpilast või tema vanemat õppes osalemise keelu suhtes ära kuulanud. Ajutise õppes osalemise keeldu on õppenõukogu protokollis põhjendatud väga üldsõnaliselt: „Õpilased rikuvad järjepidevalt kooli kodukorda koolikohustuse mittetäitmise ja koolipersonali vaimse ja füüsilise turvalisuse ohtu seadmisega. Rakendada ajutist õppes osalemise keeldu ajavahemikus [].2024“.

22. Õppenõukogu ei ole teinud otsust lähtudes asjas väljaselgitatud olulistest asjaoludest, kuna otsuse tegemise ajaks olid need jäänud välja selgitamata. Ka ei ole õppenõukogu põhjendanud sisuliselt, miks peab kool õpilastele õppes osalemise keelama ega kaalunud miks ei oleks asjakohasem näiteks konfliktolukorras osalenud poolte lepitamine, selleks et saavutada kokkulepe edasiseks tegevuseks (vt PGS § 58 lg 3 p 8).

23. Otsust tehes ei ole hinnatud ka konfliktis osalenud õpetaja käitumist. Kool võib õpilase valduses olevad asjad hoiule võtta, kui nende esemetega koolis käimine on seadusega keelatud (vt [PGS](#) §-d 44 lg 1¹; 58 lg 3 p-d 6¹ ja 6² – relv relvaseaduse tähenduses; lõhkeaine, pürotehniline aine ja pürotehniline toode lõhkematerjali seaduse tähenduses; aine, mida kasutatakse mürgistuse või joobe tekitamiseks; aine, mis on seaduse alusel keelatud õpilase vanusest tulenevalt; muu ese või aine, mida kasutatakse õpilase või teise isiku elu või tervise ohtu seadmiseks või võõra asja

kahjustamiseks). PGS § 58 lõike 3 punkt 6 võimaldab koolil võtta hoiule ka neid esemeid, mida õpilane kasutab viisil, mis ei ole kooli kodukorraga kooskõlas. [Kooli] kodukorras on öeldud, et õpetaja võib koolimajas õpilase telefoni hoiule võtta juhul, kui õpilane kasutab seda tunnis õpetaja loata näiteks kalkulaatorina või kui õpilane asub õppetunni ajal helistama, sõnumeid saatma või sellega õpetajat ja teisi õpilasi filmima (vt kodukorra punktid []). Õpilased kasutasid telefone pärast õppetunde puhkenurgas. Seega võttis konfliktis osalenud õpetaja õpilaste isiklikud telefonid õpilastelt ära omavoliliselt.

24. Õppenõukogu otsusest võib välja lugeda, et õpilased on õppetööst eemaldatud kodukorra korduva rikkumise pärast: koolikohustuse mittetäitmise ning koolipersonali vaimse ja füüsilise turvalisuse ohtu seadmise pärast. Milliste konkreetsete korduvate rikkumiste pärast otsustati õppes osalemise keeldu rakendada, õppenõukogu otsusest ja õiguskantslerile edastatud dokumentidest ei selgu. Direktor selgitas õiguskantsleri nõunikule, et õppenõukogu soovis õpilasi karistada [], 2024 õpetajaga [] ebasobiva käitumise eest.

25. Kui hiljem selgus, et kool on asja lahendanud ebakorrektselt ja õpetaja selgitus ei vastanud täielikult tõele, tulnuks koolil menetlust uuendada ning kaaluda välja selgitatud asjaolude alusel uue otsuse tegemist ([HMS](#) § 44).

26. Õppenõukogu otsustusprotsessis rikuti ka kehtestatud tähtaegu. Haridus- ja teadusministri määruse „[Kooli õppenõukogu ülesanded ja töökord](#)“ järgi võib õppenõukogu kiiret otsustamist vajavates küsimustes otsuse vastu võtta ka side- või infotehnoloogiliste vahendite kaudu, ilma koosolekut kokku kutsumata. Selleks et otsuse saaks vastu võtta koosolekut kokku kutsumata, saadab õppenõukogu esimees (tema äraolekul aseesimees) õppenõukogu liikmetele otsuse eelnõu ja otsuse tegemiseks vajalikud materjalid ning määrab vastamise tähtaja, mis ei või olla lühem kui viis tööpäeva ([määruse](#) § 7 lg-d 1 ja 2 võrdle määruse § 5 lg 4 teise lausega). [Kooli] direktor esitas õppenõukogule otsuse ettepaneku [], 2024 (reedel) ja palus õppenõukogu liikmetel otsuse ettepanekut hääletada hiljemalt [], 2024 (esmaspäeval) ehk vähem kui viie tööpäeva jooksul.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks (isikuandmeteta): avaldaja, Haridus- ja Teadusministeerium

Marje Kask 6 93 8427
Marje.Kask@oiguskantsler.ee